

BesDi. Formasyonu'nun Alidamı (Kahta-Adıyaman) Kuzeybatısındaki Stratigrafik Gelişimi ile ilgili Yeni Gözlemler

*New observations- on the stratigraphical development of Besni Formation
to the northwest of Alidam% (Kahta-Adıyaman)*

ENGİN MEEİÇ I.T.Ü., Maden Fak, Jeoloji Bölümü, İstanbul,
FAZIL Y. OKTAY IT,IX, Maden Fak. Jeoloji Bölümü, İstanbul.,
SACİT ÖZER IOE.tX, Müh. Fak., Jeoloji Bölümü, İzmir.

ÖZ : Güneydoğu Anadolu'nun fransgresif gelişmiş, Üst Kretas® Eosen, yaşlı tortul istifi içinde özgüm bir İL tostratigrafik birini olan. Besni Formasyonu, günümüze değin yapılan çalışmalarda, 'alttaki Antak ve üstteki Germay Formasyonlarıyla uyumlu gelişmiş resifal bir kireçtaşı olarak tanınlanmıştır. Yine önceki araştırmalarda Antak ve Besni Formasyonlarının birbirlerini griftlik göstermeden izlediklerine ve tortul istifin alt kesimini oluşturan Antak-Besni ve Germav Formasyonlarının, yörede daima aynı stratigrafik; dizilim içinde olduklarına değinilmiştir, Alıdamı (Kahta-Adıyaman) kuzeybatısında ise, şimdiye kadar bilinenden farpı olarak, Antak ve Besni Formasyonlarının girift şekilde geliştikleri ve yeryer, Antak Formasyonunun arada Besni Formasyonu olmaksızın Germav Formasyonu tarafından uyumlu olarak, izlendiği gözlenmektedir.

ABSTRACT : Until now, in previous studies, Besni Fërmafion, which constitutes a characteristic fitosttsatigraphical unit of the Upper Greaceois-Ijansen. aged sedimentary secpieifie of Southeast Anatolia^ has been again, said that; the Antak and Gennav formations follow each-otfaer without itterftngroing- ami. An-" tak, Besnii ani Gennav formations wllefe ^cûnsitato^ the lower part: of the sedimentary sequence aro always see» in the same stral%iaphlcal order to tine area., To- the .Northwest AUdami (ICalita-JLiyaiBaii) however, it is abservedl that AnÉak and .Besai fÔmaMons^ eadhite an interfingerJng^ stratigrapMbal devApmemt and, place, Antak Formatio-n İla oocordant^f oveilaln toy the Gennav Formation as different from the sofar known»

GtBtŞ

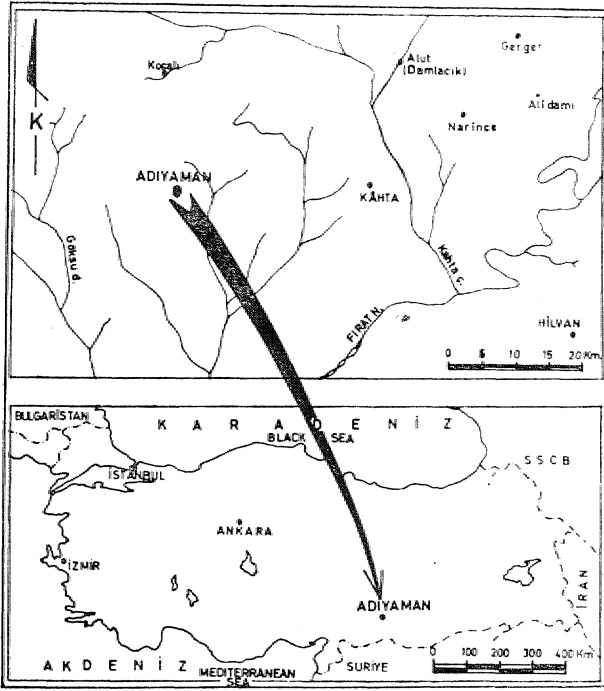
İlk kze 1958 ete Amaseas Petrol. Şirketi taraûndan ayırtlanan ve' ajdlanan Besni Formasyonu Adıyaman il sınırları içinde geniş bir yayıım gösterir. Tip kesiti yazarlarca da gözlendiği, gibi Göiteşi-Adıyaman yolunun 26 ncı km., sinde ve Terbûzek (Çürükaya) köyü kuzeyindedir (Tuna, 1973). Tip nievkl.de bîrim Antak (Terbûzek) Formasyonu üzerinde uyumlu, 2,5 m. kalmıklı, kirli beyaz: renkli, belirsiz tabakalı, alt kesimi yoğun, üste doğru boyutça küçülen ve seyrekleşen çakıllı-kumlu bir karbonat çökeli ile başlamaktadır. Üst kesimde ise 32 m. kalınlıkta, Lo.lt«sla, Orbitoules, Omnaalocycelo» gibi bol iri forajniniferli, ekinid.il ve kalın, tabakalı biyostromal nitelikli, bir^ kireçtaşı şeklindedir.

Formasyon, oografik olarak, tip mevkideki stratigrafisinden oldukça önemli farklılıklar gösterir (Sungurlu, 1974; Yalçın, 1977; Perinçek ,, 197z). Genelde Üst Maestrihtiyen yaşlıdır.

A:LTBÄMI ÄPZEYMMB .BESNİ FORMASYONUMUN
STRATtGRAFTSt WM FAUXAI. İÇERtÖİ

Besni Formasyonu Alidamı kuzeybatısında (Şekil: 1), giriş bölümünde kısaca verilen stratigrafisinden farklı bir gelişim, sunar.. Bu yörede Alidamı kuzeybatısındaki Karaçukur Tepenin kuzey yamacında yazarlarca ölçülen kesitte -(Şekil: 2} .stratigrafik olarak Kastei Formasyonu üzerinde uyumsuz Antak (Terbûzek) Formasyonunun kızıl, renkli konglomera-komtaşları içinde tümü ile rudistlerden ve iri foraminL ferlerden oluşmuş,, çatallamp iki veya üçe ayrılabilen. ve .kalınlıkları 0.5-£ m. arasında değişen, mercekler' şeklinde başlar.

Litolojik olarak beyazımsı-açık bej renkli, tabakalanmasız ve 4 m kalmıklı bryoklastik-litoklastik istif taşı (Dunham, 1962; Embry ve Klovon,, (1971) bifeşimli birinci kireçtaşı merceği içinde (örnek no: Ad-1 Vaatrinia iSyriaca VAUTRIN, Vaccâni. tes bra.efen.sis SLADIC-TtUFUWOVICei,, Vaodnll«i

Şekil 1 : Yer bñMara halitası»

Figure 1 : liöaticiu. map.

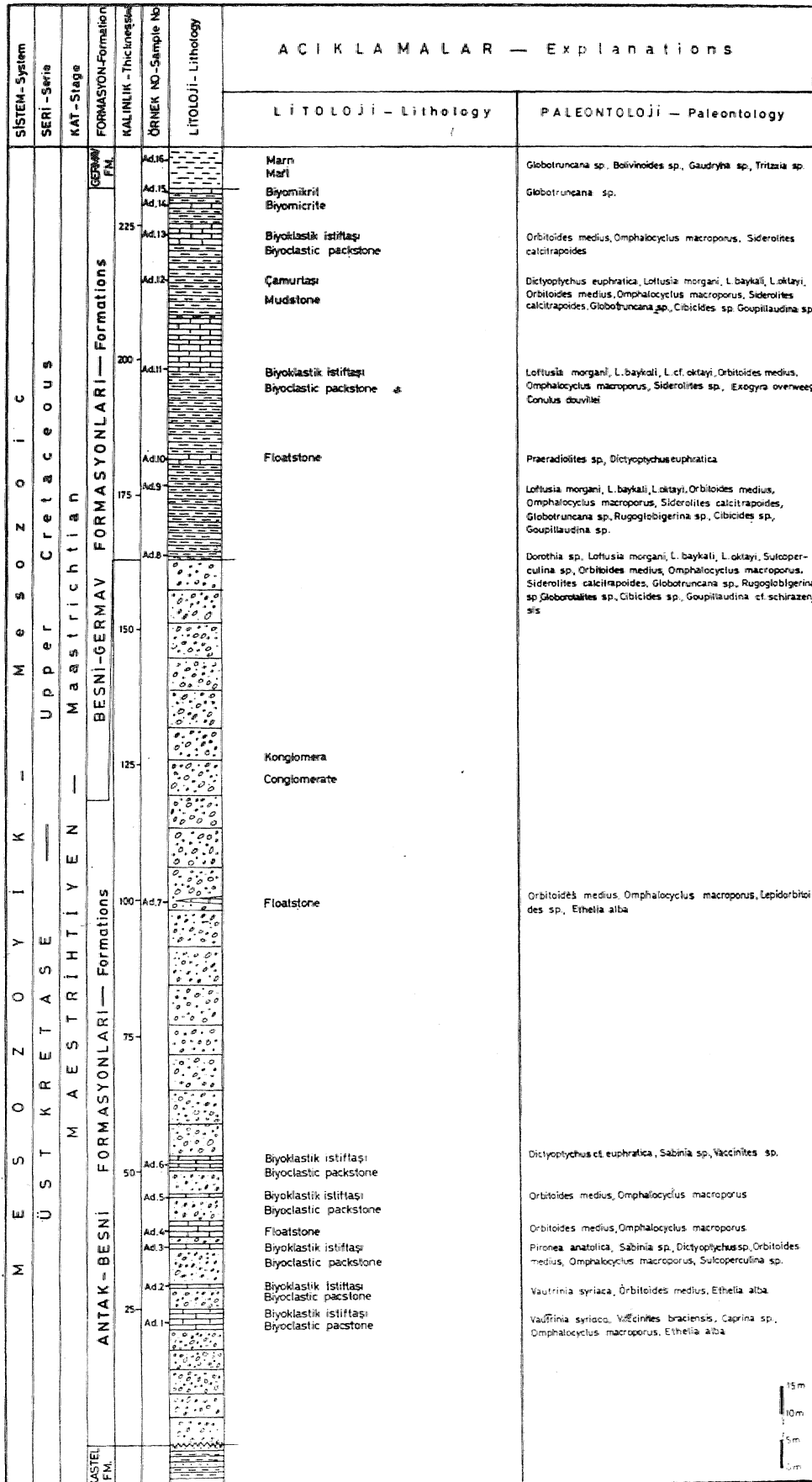
sp., *Caprina* sp. ve *On^iialocyclUs macroporus* (LAMARCK), arenase kavkılı foraminiferler, kırmızı alglerden *Elicia alto* (PFBNDER), diğer algler, bryozozler, mercan kesitleri, gastropod, kavkı kesitleri ve nidi s t kavkı parçaları; 0.5 m., kalınlıktaki ikinci biyoklastik istiftaşı içinde (örnek no; Ad-2) *Vautxinia syrisea VAUTRIN* ve *ÖrMfoMes anedlus'* (d'ARCHIAC), belirgin, olmayan, foraminiferler, kırmızı alglerden *EtMfia. alba* (PFENDER), cins tayini yapılmayan, algler, mercan, kesitleri, rudist kavkı parçaları; 1 m, kalınlıklı ve benzer biyoklastik istiftaşı şeklindeki üçüncü kireçtaşı mercefinde: (örnek no: Ad-3) *JPIronea artatolica KARACABEY*, *PSronea* sp., *Sablnia* sp., *Dietyopfycn»* sp. ve *Orbitoldes medin»* (d'ARCHIAC) » *Omphalocyclus maeroporos* (LAMARCK), *Silcoperen-. Una* sp., algler mercan kesitleri, rudist kavkı parçaları; 3 m, kalınlıklı dördüncü biyoklastik istiftaşı merceği içinde (örnek no: Ad-4) *OrMtoides médius* (d'ARCHIAC), *O'inphalocyclus macroporns* (LAMARCK), *Textularil.dae.*, algler, hryozozler, mercan kesitleri, rudist kavkı parçaları yanında pelmikrit intraklastları; 0.5 m., kalınlıklı beşinci biyoklastik istiftaşı merceği içinde (örnek, no: Ad-5) *Orbitoides médius* (d'ARCHIAC), *Omphalocyclus macroporns* (LAMARCK) ve 3 m. kalınlıklı altıncı Myoklastik istiftaşı merceği içinde: de (örnek no: Ad-6) *Dictyoptyciu»* cf. *eaphratica KARACABEY-ÖZTESMOR*, *Sabimia* sp., *Vaccliites* sp. ile ince kesitlerinde rudist kavkı parçaları; yaklaşık 0.5 m. kalınlıklı yedinci ve sonuncu Myoklastik istiftaşı içinde fdernek no: Ad-7) *Orbitoides médius* (d'ARCHIAC), *Omphalocycytas niacFoponis* (LAMARCK), *Le. piäorbttoides* sp., kırmızı alglerden *E*Ma alba* (PPBN-

DER), tayin edilemeyen diğer algler., mercan kesitleri ve rudist kavkı parçaları ile birlikte radyolarit ve volkanik kökenli., 5-6 mm., boyutlu terrijen parçalar da bulunmaktadır. Hem bunlar ve hemde İbiyojenik kırıntılar mikrit içinde zayıfça, yönlenmiş; olarak, dağılmışlardır.. Bu son kireçtaşı merceği üzerinde kırmızı renkli, ve 62 k kalınlıklı Antak (Terbözek) Formasyonunun konglomeraları izlenil-;

Bu konglomeralar üzerinde kahve-bej renkli ve bol Loftusialı, üste doğru, değişik kalınlıklı kireçtaşı aratabakaları içeren çamurtaşları gözlenir (Germav Formasyonu). Dalga etkinliği sının altında, düşük enerjili açık şelf koşullarında çökeldiği düşünülebilen bu çamurtagtanm alt kesimlerinde (örnek no: Ad-8) taşındıklarını açıkça belirtir şekilde, kırıklı ve parçalı. *Dorothia* sp., *Iloftusia morgani DOUVILLIJE*, *I** bayteali *MEİRİÇ*, *I**, ©ktayı *MERİÇ*, *Sidcoperenline* sp., *Orbitoides médius* (d'ARCHIAC) *Omphalocyclus maeroporos* (LAMARCK), *Siderolites calcitraprædes*. *LAMARCK*, *Olobotruncana* sp., *Rngoglobigerina* sp., *Globorotalites* sp., *Cibicides* sp., *Goupinaudine* cf. *fichirsuBen»* *RAHAGHI*, ostrakodlar, *Spondylus* sp. bulunmuştur. Yine, aynı çamurtaşları içinde, fakat daha üst düzeylerde (örnek no: Ad-9) *Loftusia morgani DOUVILLIJE*, *L. baykall. MMRİÇ*, *L. oktayı MESRİÇ*, *Orbitoides médius* (d'ARCHIAC), *Omphalocyclus matisporos* (LAMARCK), *Siderolites calcitrapoides* LAMARCK, *Globotruncana* sp., *Rngoglobigerina* sp., *Omphalocyclus* sp., *Gonpillaudina* sp., ostrakodlar, *Spodylus* sp. ile *JBixogya* sp. saptanmıştır. Bu fauna çamurtaşlarının daha üst kesminde de benzer şekilde devam, eçler (örnek no: Ad-12).

Birim içinde izlenen., önceki araştırmalarda Besni Formasyonu olarak tanımlanmış (Yalçın., 1977) ve olasılıkla daha kuzeyde yaygın, çökelişini sürdürmekte olan Besni Formasyonundan, taşınmış malzemenin biyostromlar şeklinde çökeliş ile oluşmuş floatstone* bileşimli kireçtaşı aratabakalarında *Praera* eradiolites* sp., *EMctyoptycus eupfaraüca KARACABEY-ÖZTEMÜR* ve *Loftusia morgani DOUVILLE*, *I**, baykali *KEKİÇ*, *L. cf. oktayı İİRİÇ*, *Orbitoides* medins (d'ARCHIAC), *Omphalocyclus maeroporos* (LAMARCK), *Siderolites calcitrapoides* LAMARCK, *Exogyra overveegi* von BUCH, *Spodylus* sp., *Neithea* (*JFaniira*) sp., *Conulus donvillei COTTBAU* ve *GAUTHIER* gibi zengin bir fauna gözlenmiştir (örnek no: Ad-10, Ad-11, Ad-13). Faunal içerik açısından, alt kireçtaşı aratabakaları, üsttekilere oranla çok daha zengindir., Daha üste doğru ise, Germav Formasyonuna ait pelajik kireçtaşı aratabakalarını içeren, karbonatça zengin *Globotruncana* sp., *Bolivioides* sp., *Gandryna* sp., *Tritasua* sp., ve belirgin, olmayan pelajik foraminiferli çamurtaşları izlenmektedir (örnek no: Ad-14, Ad-16).

(*) Floatstone: Çamur-kum boyutlu, karbonat kırıntılarında, yapılmış bir matriks içinde-, yüzey durumu ve iki mm. den iri boyutlu., resiften türemiş gercin taşlaşmasıyla oluşmuş bir litoloji anlamında kullanılmıştır.

Sekil 2 : Alıdamı (Kahta-Adıyaman) kuzeyinde Antak (Terbüzek), Besni ve Germav Formasyonları içinde ölçülmüş stratigrafi keniti.

Figure 2 : Stratigraphical section measured in Antak (Terbüzek), Besni and Germav formations to the North of Alıdamı (Kahta-Adıyaman).

SONUÇLAR

Bu çalışma ile bölgede, daha önce yapılmış araştırmalarda transgresif nitelikli istifin genellikle: kireçtaşından, oluşmuş bir birimi olarak tanımlanmış Besni Formasyonunun alt ve üst birimleri ile çökelme ortamındaki paleocoğrafik farklılıklar nedeniyle girift şekilde geliştiği ilk kez ortaya konulmaktadır. Ayrıntıda, önceki çalışmalarda stratigrafik olarak Besni Formasyonunun, sürekli altında bulunduğu ve sozedilen Antak (Terbüzek) Formasyonu içinde mercekler şeklinde olduğu saptanmıştır. Yine, bu çalışma ile, Yalçın, 1977 tarafından Alıdamı yöresinde Kastei ve Antak (Terbüzek) Formasyonları arasında sürekli ve iri rudistli bir kireçtaşı üyesi şeklinde ayrırtlanmış Alıdamı üyesinin «stratigrafik yerinin aslında bu iki birimin arasında değil, yukarıda değinildiği gibi, Antak, (Terbüzek) Formasyonu içinde bir mercek oluşturduğu belgelenmektedir.

Bu çalışma ile ortaya çıkan bir diğer önemli sonuç da, incelenen bölgede literatürde bilinen tersine, Germav Formasyonunun Besni Formasyonu arada olmaksızın Antak (Terbüzek) Formasyonunu uyumlu örtmüş olmasıdır.

KATKI BEİİR2MB

Yazarlar arazi çalışma olanaklarını sağlayan X P.Ä.O. na ve Araştırma Grup Başkanı sayın Ozan, Sungurlu'ya, kireçtaşları kesitlerinde değerli bilgilerinden istifade ettikleri sayın Semra Yavuz'a (Yıldız Üniversitesi) içtenlikle teşekkür ederler,

DEĞİNİLEN BELGEUE2R

- DUNHAM, R. J., 1962, Classification of carbonate rocks according to. depositions!, texture., Mem. Ass., Petrol Geol, 1, 108.121, 1-7, Tulsa.
- EMBRY, A. P. ve KİOVAN, J. G., 1971, A late Devonian reef tract on Northeastern Banks Islands., Northwest Territories. Cam. Petrol Geology Bull, 1g, 730L781.
- PERİNÇBK, D., 1979, Geological investigation of the Çelikhan-Sincik-Koçali area (Adıyaman province). I.Ü.F.F. Mecm., seri B, cilt 44, 127-147.
- SUNGURLU, O., 1974, Yi Bölge kuzey sahalarının jeolojisi» Türkiye tkinci Petrol Kongresi, 85-107.
- TUNA, D., 1973, VI Bölge litostratigrafi birimleri adlamasının, açıklayıcı raporu., T.P.A.O., Ankara.,
- YALÇIN, N., 1977, Geology of the Naince-Gerger area (Adıyaman province) woA its petroleum. possiMliti.es. tÜJF.F., Mecm., seri B, cilt 41 (1,-4), 57-82.